НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

XVI

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ВІД ТРАДИЦІЇ ДО ТРАНСФОРМАЦІЇ: ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ — СУЧАСНІ ВИКЛИКИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Присвячено 53-й річниці від дня народження Олега Миколайовича Ярошенка

Том 1

ХАРКІВ
2026

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ВІД ТРАДИЦІЇ ДО ТРАНСФОРМАЦІЇ: ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ – СУЧАСНІ ВИКЛИКИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Тези доповідей і наукових повідомлень учасників
XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції,
приуроченої до 53-ї річниці від дня народження
члена-кореспондента НАПрН України,
заслуженого діяча науки і техніки України, доктора юридичних наук,
професора О. М. Ярошенка
(12 жовтня 1973 р. – 23 лютого 2025 р.)
м. Харків, 9 жовтня 2026 р.

За редакцією *О. Г. Середи*

Харків
2026

УДК 349.2:331.4:339.92

Укладачі:

О. Г. Середа – докторка юридичних наук, професорка;
О. В. Соловйов – кандидат юридичних наук, доцент;
О. І. Гафич – кандидат юридичних наук
(кафедра трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого)

Від традиції до трансформації: трудове право та право соціального забезпечення – сучасні виклики, тенденції та перспективи : тези доп. та наук. повідомл. учасників XVI Всеукр. наук.-практ. конф., приуроченої до 53-ї річниці від дня народження чл.-кор. НАПрН України, засл. діяча науки і техніки України, д-ра юрид. наук, проф. О. М. Ярошенка (м. Харків, 9 жовт. 2026 р.) / уклад. О. Г. Середа, О. В. Соловйов, О. І. Гафич; за ред. О. Г. Середи. Харків, 2026. 412 с.

У збірнику вміщено тексти наукових доповідей і повідомлень, присвячених актуальним науковим і практичним проблемам регулювання відносин у сфері праці і соціального забезпечення та розвитку законодавства в указаній царині.

Тексти доповідей і повідомлень друкуються мовою оригіналу, в авторській редакції. Відповідальність за зміст наукової праці несе її автор.

УДК 349.2:331.4:339.92
© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2026

підтримки в частині надання соціальних послуг : наказ Міністерства у справах ветеранів України та Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України від 20.10.2025 № 847/527-Н. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1789-25 (дата звернення: 01.10.2026).

6. Деякі питання організації надання соціальних послуг : постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2026 № 64. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64-2026-п (дата звернення: 01.10.2026).

Бурка А. В.,
докторка філософії, доцентка,
доцентка кафедри приватного права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ДИТЯЧА ПРАЦЯ – ПРОБЛЕМА МИНУЛОГО ЧИ ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ?

Здавалося б, що у 2026 році проблема дитячої праці має відійти у минуле, однак є вагомі ознаки того, що вона і надалі залишається серйозним викликом для сучасного суспільства. За даними Міжнародної організації праці (далі МОП) та ЮНІСЕФ (станом на 2024 рік, так як оновлена інформація станом на 2026 рік відсутня) 138 мільйонів дітей у світі досі потерпають від дитячої праці, причому майже 54 мільйони зазнають впливу небезпечної роботи [1].

Факти щодо дитячої праці показують наступне: найбільша її частка (61%) припадає на сільське господарство, близько 27% зайняті у сфері послуг, 13% працюють у промисловості, при цьому хлопчики, як правило, частіше залучені до дитячої праці, ніж дівчатка. У розрізі країн найбільш тривожна тенденція спостерігається в країнах Африки на південь від Сахари та деяких частинах Азії [2]. При аналізі статистичних даних також необхідно враховувати той факт, що значна частина дитячої праці приховується як і дитячий виробничий травматизм, хвороби, набуті через роботу, та смертність.

Міжнародно-правову базу у сфері заборони дитячої праці становлять: Декларація МОП про основоположні принципи та права у сфері праці (1998 р.); Конвенції МОП № 138 про мінімальний вік для працевлаштування та № 182 про найгірші форми дитячої праці; Конвенція ООН про права дитини (1989 р.). Проте, незважаючи на міжнародні зобов'язання, взяті майже всіма державами-членами Організації Об'єднаних Націй, 41 країна досі не має важливих правових гарантій від виконання дітьми роботи, яка може бути шкідливою або перешкоджати їхній освіті.

Якщо говорити про межі Європейського Союзу (далі ЄС), то останній взяв на себе тверде зобов'язання щодо викорінення дитячої праці, що закріплене у статті 32 Хартії основних прав ЄС, яка забороняє працевлаштування дітей та зазначає, що мінімальний вік для працевлаштування не може бути нижчим за мінімальний вік закінчення школи.

До інших правових інструментів, які забороняють дитячу працю в ЄС, належать: Директива Ради 94/33/ЄС; план дій ЄС з прав людини та демократії (2020-2027 рр.) закликає до посилення систем захисту дітей та політики нульової толерантності; Регламент (ЄС) 2024/3015 про заборону продукції, виготовленої з використанням примусової праці, на ринку Союзу; Рекомендація Європейської Комісії від 2024 року щодо розробки та зміцнення інтегрованих систем захисту дітей в найкращих інтересах дитини як зобов'язання в рамках стратегії ЄС щодо прав дитини.

Окремо варто виділити і резолюції Європейського парламенту, а саме: резолюцію від лютого 2020 року щодо дитячої праці на шахтах Мадагаскару; резолюцію від березня 2021 року щодо прав дітей з огляду на стратегію ЄС щодо прав дитини; резолюцію від 2021року про сталий та відповідальний підхід до корпоративної поведінки; резолюцію від 2022 року щодо нових правил ЄС щодо продукції, виготовленої з використанням примусової праці. Загалом Європейська комісія запровадила політику «нульової толерантності» щодо дитячої праці.

Варто зазначити, що протягом останніх двох десятиліть регіон Європи та Центральної Азії досяг значного прогресу у скороченні дитячої праці. Однак структурні проблеми, зокрема неформальна економіка, обмежений доступ до соціального захисту, постійна нерівність та зростаючий вплив кліматичної, економічної криз, продовжують впливати на мільйони дітей та підлітків.

У травні 2022 року відбулася 5-та Глобальна конференція з питань дитячої праці, за результатами якої було сформовано заклик до дії у шести сферах для прискорення зусиль та моніторингу прогресу у досягненні Цілі сталого розвитку 8.7 до 2025 року, однак очікуваного прогресу не вдалося досягти.

У лютому 2026 року на 6-й Глобальній конференції з питань ліквідації дитячої праці в Марокко, яка відбулася в контексті невдачі у досягненні Цілі сталого розвитку (ЦСР) 8.7 щодо припинення дитячої праці до 2025 року, вже було прийнято Марракешську глобальну програму дій. Остання являє собою глобальну рамкову програму дій як стратегічну дорожню карту для прискорення прогресу у справі ліквідації дитячої праці в усіх її формах та закликає до масштабнішого впровадження для прискорення прогресу. Програма підкріплює глобальні зобов'язання та зміцнює політику, інституції та скоординовані дії щодо ліквідації дитячої праці до 2030 року.

Вона закликає до посилення виконання законодавства, включаючи загальний мінімальний вік для прийняття на роботу та заборону найгірших форм дитячої праці; підкреслює необхідність розширення систем соціального захисту, надання пріоритету узгодженню національних правових баз з міжнародними трудовими стандартами; забезпечення доступу до безкоштовної та якісної освіти, сприяння гідній праці для дорослих та молоді, а також усунення вразливостей у сільській місцевості та сільському господарстві, де відбувається більшість випадків дитячої праці. У документі підкреслюється важливість соціального діалогу, надійних систем даних та стійких політичних зобов'язань [3].

За даними дослідження Бюро міжнародних трудових справ Міністерства праці США у 2024 році Україна досягла мінімального прогресу у зусиллях щодо

викорінення найгірших форм дитячої праці. Незважаючи на триваючу російсько-українську війну, уряд України продовжував докладати зусиль для боротьби з дитячою працею та експлуатацією. Державна служба праці підписала Меморандум про співпрацю з Державною службою у справах дітей для консолідації та координації заходів щодо покращення запобігання та виявлення порушень трудового законодавства, зокрема тих, що стосуються дітей. Уряд також створив Центр захисту прав дитини, який надає допомогу дітям, які є свідками або жертвами злочинів, а Національна поліція та Генеральна прокуратура провели навчання для слідчих щодо передового досвіду у сфері ювенальної юстиції [4].

Державна служба України з питань праці також звертає увагу на те, що внаслідок повномасштабної війни з'явилися нові категорії вразливих дітей, і кожна підгрупа стикається зі специфічними бар'єрами, які посилюють їхню вразливість до бідності [5], а отже і сприяють розвитку дитячої праці.

Загалом дитяча праця – це складне питання з численними взаємопов'язаними першопричинами, які різняться залежно від країни та сектора економіки. Факти про дитячу працю підтверджують, що, хоча правова база існує, прогалини у її впровадженні залишаються. Так, у більшості країн, згідно з міжнародним правом та національним законодавством, дитяча праця визнається незаконною, але правозастосування є слабким. Хоча дитяча праця скорочується в багатьох частинах світу, але в багатьох регіонах прогрес зупинився або перебуває під загрозою зміни на краще за відсутності рішучих політичних заходів.

Під час воєнних дій, збройних конфліктів, стихійних лих, коли засоби до існування порушуються, а сім'ї стають більш вразливими до економічних труднощів, рівень дитячої праці починає стрімко зростати.

Інвестування в якісну доступну освіту; забезпечення кращої заробітної плати та умов праці для батьків, розвиток програм соціального захисту – це одні з ключових способів запобігання дитячій праці.

Список використаних джерел:

1. Child Labour Global Estimates 2024. *UNICEF* : веб-сайт. URL: https://data.unicef.org/resources/child-labour-global-estimates-2024/ (дата звернення: 20.09.2026).
2. Global Child Labour Statistics 2026: Facts, Causes, Countries & Solutions. *Child Protection Global Network (CPGN)* : веб-сайт. URL: https://cpgn.org/child-labour-statistics/ (дата звернення: 20.09.2026).
3. Marrakech Global Framework for Action against Child Labour. *International Labour Organization* : веб-сайт. URL: https://www.ilo.org/publications/marrakech-global-framework-action-against-child-labour (дата звернення: 27.09.2026).
4. Child Labor and Forced Labor Reports. *The Department of Labor National Contact Center (DOL-NCC)* : веб-сайт. URL: https://www.dol.gov/agencies/ilab/resources/reports/child-labor/ukraine (дата звернення: 28.09.2026).
5. Дитяча праця: глобальний виклик і гостра соціальна проблеми для України під час війни. *Державна служба України з питань праці* : веб-сайт. URL: https://smu.dsp.gov.ua/dytiacha-pratsia-hlobalnyi-vyklyk-i-hostra-sotsialna-problemy-dlia-ukrainy-pid-chas-viiny/ (дата звернення: 27.09.2026).

Бурнягіна Ю. М.,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
асистентка кафедри трудового права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ ТА КОНСУЛЬТАЦІЇ ЯК ОКРЕМА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ФОРМА ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ

В останні десятиліття дослідження соціального діалогу як одного з важливих напрямів реалізації соціальної та державної політики набуло особливої